

Kış Uykusu

**ÖMER
ERDEM**

Filmi entelektüeller yapar ve kitle seyreder. Bir Zamanlar Anadolu'da ile Nuri Bilge Ceylan'ın yönetmen sinemasından kitle sinemasına sıçradığını yazmıştım. Kış Uykusu bu sıçrayışın yol aldığı esaslı bir film.

Sevdiği kadına; 'Beni bir uşğın gibi, beni bir kölen gibi yanna al. Sevmediğini biliyorum ama beni terk etme. Yalnız bırakma.' der iç sesleriyle film baş kahramanı Aydın Bey. Şehirli fakat artık şehirde de tutunacak dalı kalmamış orta sınıf bir entelektüelin mutsuzluk içinde umut arayışının filmi Kış Uykusu. Ne var ki esasta bir mutsuzluk alıp başını gitmez sadece. Tek tek sebepleriyle Aydın Bey'in çevresindeki herkesi kuşatır ve bir hayat atmosferine bürünür. **Nuri Bilge Ceylan** sinemasının taşradan, küçük şehirden çıkıp, kentli bireye, onun hesaplaşmasına dönmesini yadırgamamalı. Hatta beklenmeliydi bu atılım. Sinema bağlamında bu bir açılım mı sıcrama mı, bu sorunun cevabını şimdilik açık bırakmalı ve mutsuzluk teması üzerine gitmeli biraz. Haluk Bilginer'in özellikle yüz planlarında en derin karakter çizgilerine kavuşan Aydın Bey kişiliği, yaşlı olmasa bile artık yaşlılık eşliğine gelmiş, vaktiyle cevresi ve arkadaşlarının onca umut bağlamasına rağmen amacına tam ulaşamamış, gerçeklikle hayal arasında gidip gelen, vicdandan söz açtığı kadar avukatlar ve kahyası vasıtasıyla borcunu ödeyemeyen kiracıların pesine düşen ancak bu pesine düşüşte de ortada duran tipik bir yenilmiştir. Her şey ortadadır onda. Korkaklıkla cesaret, cimrilikle cömertlik, derinlikle basitlik...

Şehirli sınıfın yenilmişliği

Mutsuzdur Aydın Bey çünkü, başansızlığı ka-bullenmekte, mutsuzdur çünkü çok sevdiği karşı ile derin duyu problemleri yaşamakta, mutsuzdur çünkü kız kardeşi ile bir kader ip-liği gibi gerilen ve gerildikçe kopma noktasına yaklaşan bir renksiz hatta heyecansız döngü-nün içine düşmektedir. Şehirli sınıfın, taşra karşısındaki yenilmişliği, siyasal bir fonda de-

ğil, tamamen bir tür kaçış gibi de okunabilecek doğal çevrede, Kapadokya'da can bulur. Otel işleten Aydın Bey, tiyatro tutkusunu da yaşat-makta, Türk tiyatro tarihini yazmayı planlamak-ta fakat bir türlü yaratıcı enerjiye kavuşama-maktadır. Yönetmenin, Aydın Bey'i ziyarete gelen, özü itibarıyla gerçekçi fakat oyunculuk bakımından bir türlü tam kalıbını bulamayan imam tiplemesi için çarpıcı sahne, şüphesiz, imamın çamurlu ayakkabılarını dışarı-da bırakarak, Aydın Bey'in odasına gir-mesidir. Aydın Bey en hafifıyla küçümse-yerek itecektir ayak-larıyla bu ayakkabi-ları. Ne var ki nesne olarak ayakla itelenen bu ayakkabı, imam ve onun temsil ettiği temsili tipoloji dü-şünüldüğünde o kadar kolay itilemeyecektir.

Müziği neredeyse yok derecesine indir-miş, Kapadokya'nın her mevsim sinema-tografisi uygun gör-sele doğasına bel bağlamayarak kışı salt mevsim olarak değil ruhsal bir iklim olarak da kullan-mış **Nuri Bilge Ceylan**. Dış sahnelerde ham ısıık tercihi yönelmekle belli ki, nötr ve so-guk olduğu kadar hafızası olmayan bir mekân tercihinde bulunmuştur. ısııkla dış mekânın bu bağlamda senaryonun özüyle uyduğu su götürmez. Bu tercihin eski filmlerinde foto-grafi çağırın planlarını düşündüğümüzde şapka çıkartılacak kadar yerinde olduğunu

düşünüyorum. Kaldı ki filmin hemen başın-da, yönetmenin yine önceki filmlerinde başan ile kullandığı esinti sahneleri bu kez kurumuş kış otlarının üzerinde ürperme, soguma ama ruhsal hareket olarak en çarpıcı haline iki kez bürünüyor. Hem filmin başlangıcında hem de Nejat İşler'in oğlunu tokatladığı sahnede. Ham ısıık, olmamış ve yönetilmemiş ısıık, bu

haliyle ısıık olarak kalmaz, do-ganın kaderine teslim olma-yı da açıklar. Doğa ile insan ruhu neredeyse örtüşür. Ne var ki, iç planlarda, kulla-nım ve estetik bakımdan mükemmel yakın duran ısıık gerçeklik gerekcesi ba-kımdan ontolojik kopuk-luklar gösterir. Dışandaki ölü, ham ısıığın, iç planlarda öznelrin yüz ve ellerinde yoğunlaşmasını çözmek zorlaşmaktadır. Bu, Kış Uykusu'nda görebildiğim en temel problem.

Othello adında bir oteli eski bir tiyatrocuya işlet-mek elbette anlamlı. Demet Akbağ'ın, Aydın Bey'in kar-deşini canlandırdığı karak-ter ise daha çok Tanpınar'ın Huzur romanındaki, Suad gibi, Mümtaz'ın öteki, karşıt kişiliğini çağırıştırmakta, iyiliksever ve kendisini köfülük fikri üzerinden açık et-mektedir. Özellikle Haluk Bilginer'in oynadığı sahnelerde, tiyatro jestlerine yaklaşan yakın plan yüz çağırışları, kardeş çatışması, fikir ayrılığından ötede, kötülüğün bir tür yaratıcı sondaj malzemesi olarak kullanıldığı sinema-sal kazzlara bürünmektedir. Aksiyonu, kamera

hareketleri, doğal çekimler üzerinden değil, içerden, konuşma ve iki kişilik planlar üzerin-den yürütülmüş yönetmen. At yakalama sahne-si ve yakalanan atın nehirde verdiği mücadele, hayvan ve baş karakter arasındaki gidis geliş-leri zorlamadan pekiştiriyor.

Edebiyattan sağlıkla beslenmiş

Ne olursa olsun sonuçta filmi entelektüellere ya-par ve kitle seyreder. Bir Zamanlar Anadolu'da ile **Nuri Bilge Ceylan**'ın yönetmen sinemasın-dan kitle sinemasına sıçradığını yazmıştım. Kış Uykusu bu sıçrayışın yol aldığı esaslı bir film. Şüphesiz üç buçuk saate yaklaşan bir sürede, öyküden kopmadan ve tekrara düşmeden insana derinleşmek ciddi bir senaryo çalışması-nı da gerektiriyor. Belli ki edebiyattan sağlıkla beslenmiş, edebiyat ile senaryo dengesini usta-lıkla kurmuş bir filmle baş başayız. Yer yer doğal tutarlıkların aksamasını da yönetmenin, izlediğimiz gerçek değil sinema olduğunu hatırlatması diye yorumlamalıyız.

Bir hesaplaşma mı? Evet. 'Bizim gençli-gimiz kuru geçti. Mutlu olmayı bilemedik. Mutlu etmeyi de. Kötu niyetimiz yoktu' di-yen bir kahramana ve onun öyküsüne ina-nabilir miyiz? İstesek de istemesek de, çoğul okuma, Aydın Bey örneğinden hareketle aydın tutumu ve onun yan açılımları, yakın tarihin taze konulandır. **Nuri Bilge Ceylan**'ın başansı, celsiki üzerinden ironik ve gülünç olanı ortaya çıkarmasıdır. Kış Uykusu, içer-diği soyutlama ile de, ölüm değil sonuçta cetin hesaplaşmayı içerir. Filme göre, Ay-dın Bey, hesaplaşmasını yapmış ve Tiyatro Tarihi'ni yazmaya çoktan koyulmuştur. Öyle ise sanki yönetmen, bahardan umut kesme-menin bir ödev olduğunu da sanatın diliyle müjdelemiş mi olur? Belki bir sonraki film-de... o.erdem@zaman.com.tr

